

opusdei.org

1974. Darrera estada a Catalunya

Capítol 23è, en àudio i en text, del llibre “Escrivà de Balaguer a Catalunya, 1913-1974. Petjades de sant Josepmaria”, obra de Josep Masabeu publicat el 2015 a Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

04/04/2024

Escolta la lectura del capítol
(00:28:42)

Disponible també a [ivoox](#) i [iTune](#)

XXIII. 1974. DARRERA ESTADA A CATALUNYA

Catequesi a Amèrica

De la mateixa manera a com ho havia fet a Mèxic el 1970, i a Espanya i Portugal el 1972, des del 22 de maig al 31 d'agost de 1974 va visitar Amèrica del Sud: Brasil, Argentina, Xile, Perú, Equador i Veneçuela. Una altra vegada, el seu afany apostòlic, la seva preocupació per confirmar les ànimes en la fe, en l'amor a l'Església i el Sant Pare i en la fidelitat al Magisteri, van portar sant Josepmaria a prodigar-se fins a l'excés al llarg del seu itinerari: mantenia diàriament diverses reunions, passant per sobre del cansament físic i fins i tot d'algunes malalties greus.

Va arribar al Brasil el 22 de maig i hi va romandre fins el 7 de juny. En les

reunions, hi participaren a vegades més de 4.000 persones. El dia 28 de maig va anar a visitar el Santuari de Nostra Senyora d'Aparecida acompanyat de gran quantitat de gent que omplia el Santuari.

A l'Argentina, on va arribar el 7 de juny, va tenir altres reunions, i en algunes hi van participar unes 6.000 persones. Des de Buenos Aires, va acudir al Santuari de Nostra Senyora de Luján, el dia 12 de juny.

La seva estada a Xile va comprendre els dies del 28 de juny al 9 de juliol. També hi va mantenir altres reunions nombroses, i va visitar la Mare de Déu al Santuari de Lo Vásquez, el dia 8 de juliol.

Al Perú, una greu afecció pulmonar el va obligar a fer llit. Encara no ben refet, va reprendre la seva activitat, tot i que la predicació li suposava un gran esforç.

En arribar l'1 d'agost a Equador, el *soroche* o mal d'altura el va afectar amb inusitada força, i no va poder continuar el pla previst. Hi va estar fins el 15 d'agost, quan els metges li van indicar que suspengués la seva activitat i recomanaren la seva marxa a Caracas, que està a molta menys altura que Quito. Unes paraules, que pronuncià llavors, resumeixen l'actitud de sant Josepmaria davant la malaltia: ***Jesús, accepto viure condicionat aquests dies i tota la vida, i sempre que vulguis. Tu em donaràs la gràcia, l'alegria i el bon humor per divertir-me molt, per servir-te, i perquè l'acceptació d'aquestes petiteses sigui oració plena d'amor***^[1].

Va arribar a Veneçuela el 15 d'agost. Una mica refet, va iniciar la seva catequesi en aquell país però no va poder acabar-la. Per això va prometre continuar-la en un futur

viatge. Així va ser cinc mesos després, el febrer de 1975.

En totes les reunions als països americans, insistia en la necessitat de la conversió, d'acudir a la confessió. Va afirmar, en més d'una ocasió, que, si aconseguia amb la seva paraula que alguns es confessessin, donava per ben esmerçat el viatge.

Un temps per restablir-se

El dia 31 d'agost deixava Caracas per arribar a Madrid l'endemà, 1 de setembre. Se'l notava molt cansat, però somrient. Els metges van imposar una temporada de repòs, sotmetent-lo a anàlisis i revisions mèdiques.

La salut malmesa de sant Josepmaria aconsellava un seriós descans per aconseguir un mínim de recuperació. I va semblar que Castelldeaura, on s'havia trobat a gust un any abans, podia ser un lloc que reunia bones

condicions per intentar la recuperació desitjada. També ho aconsellava el fet d'estar prop de Barcelona, ciutat amb un bon grau d'atenció mèdica, si es requeria.

Va arribar a Castelldaura, procedent de Madrid, el 12 de setembre de 1974.

L'oratori de la zona de convidats de Castelldaura

Des d'un primer moment va preocupar la diferència de nivell que hi ha a Castelldaura entre les habitacions i l'oratori, que obliga a salvar bastants graons. Llavors es va transformar la sala d'estar de la zona de convidats, just al cantó de la seva habitació, en un petit oratori per facilitar que sant Josepmaria pogués freqüentar el sagrari.

Es va muntar en quaranta-vuit hores. Es van encarregar d'aquesta feina, dirigits per en César Ortiz-Echagüe i

per en Juan Ignacio de la Vega, en Frederic Armengol^[2], en Joan Coma i en Joan Juventeny^[3]. Tot i la senzillesa de la instal·lació, va tenir paraules d'elogi per als que l'havien condicionat aprofitant algunes peces de la galeria d'altars, i altres elements, i va agrair repetides vegades que s'hagués muntat. En relació amb el frontal d'aquest altar, de tipus romànic, còpia d'un que es conserva al Museu Nacional d'Art de Catalunya, sant Josepmaria va fer referència a la importància de l'art romànic català.

Va utilitzar moltes vegades aquest oratori durant la seva estada de 1974, acompanyat de don Álvaro i don Javier Echevarría: resaven el breviari, feien una estona de lectura espiritual, dues mitges hores de pregària... Va celebrar allí la santa Missa tots aquells dies. Ara roman tal com va quedar aquelles jornades i es fa servir quan cal.

Uns dies de vida ordinària

Durant aquests dies els metges van fer el seguiment convenient. El malalt es trobava molt millor, sense tos i amb gana, i caminava segur. Però les anàlisis destacaven un notable empitjorament de la insuficiència renal i signes molt clars d'insuficiència cardíaca, per fallada del ventricle esquerre. La urèmia va arribar a una xifra sis vegades superior a la normal.

En César Ortiz-Echagüe recorda que *el Pare seguia en els seus àpats un rigorós règim, en què predominaven les verdures. Un dia, en la nostra tertúlia, ens va comentar amb molt d'humor, que s'adonava perfectament de l'esforç que les seves filles feien per, dins de la poca varietat de menús, procurar que el menjar resultés apetitós. I ens deia que ell sabia perfectament que, per exemple, cada classe de verdura exigia, per estar*

*desitjable, una preparació adient.
Acabava concretant amb molta gràcia
que ell, a la vida, havia hagut de fer de
tot i que més d'una vegada s'havia
hagut de posar 'la gorra de cuiner'^[4].*

No va perdre la paciència i la
jovialitat: per millorar la seva
capacitat respiratòria li van
recomanar fer exercici de pulmons.
Amb bon humor s'aplicava llavors a
inflar globus de goma, o fer
profundes espiracions, bufant per
una canyeta i aixecant un formiguer
de bombolles dins d'un got d'aigua.
Un dia va estar recolzat a la
balustrada que hi ha cap al final del
passeig dels plàtans i que domina la
pista de tennis, veient com jugava
don Javier Echevarría.

Durant els dies que va estar a
Castelldeusa, sant Josepmaria va
*treballar en els documents relatius a
la qüestió institucional de l'Opus Dei.
Estava seguint les indicacions del*

Papa. Un any abans, en l'audiència privada del 25 de juny de 1973, havia informat ja a Pau VI dels treballs de revisió de l'estructura jurídica de l'Opus Dei. Notícies que el Papa va rebre amb alegria; i més quan va saber que la comissió tècnica encarregada d'aquesta tasca, presidida per don Álvaro, treballava a bona marxa. El Papa, en aquesta ocasió, va animar el fundador perquè tan bon punt estigués tot preparat, presentessin els documents a la Santa Seu. Amb això es donaria a l'Opus Dei una configuració jurídica adequada a la substància del carisma fundacional^[5].

Consagració de dos calzes

La sagristia del Mas, utilitzada algunes vegades com a aula, té a la presidència una gran taula allargada, en la qual es preparen els ornaments.

El 14 de setembre de 1974 sant Josepmaria va consagrar dos calzes que s'havien preparat sobre aquesta taula.

El retaule de Torreciutat

Explica don Florencio Sánchez Bella:

Tot i que el Pare concedí una llibertat molt gran als arquitectes en el disseny de Torreciutat, en cap moment es va desentendre del projecte ni de la marxa de les obres. El seu amor a Déu i a la seva Mare l'urgien a acabar com més aviat millor aquest instrument en què tant havia somiat i per això manifestava un afany especial perquè es complissin els terminis previstos per a la seva construcció.

La primavera de 1974, quan va arribar a Espanya poc abans del seu primer viatge a Amèrica del Sud, comptàvem que l'església podria estar acabada un any després. Però el problema residia en el retaule. Només

se n'havia modelat una escena, i, amb l'experiència del temps que havia costat realitzar-la, ja ens havíem fet a la idea que el retaule trigaria encara dos o tres anys a acabar-se.

Com que compreníem que, un cop conclòs el santuari, s'hauria d'obrir al culte, teníem el projecte de muntar tota 'l'arquitectura' del retaule amb les escenes que estiguessin acabades, i cobrir els altres buits amb cortines. Es col·locaria la imatge de la Mare de Déu, i s'anirien posant la resta d'escenes a mesura que s'acabessin.

El Pare tenia una idea general de la marxa del retaule, però desconeixia els detalls d'aquest pla, que certament encara no estava madur del tot. Era el dia 22 de maig quan va partir camí del Brasil. L'avió va retardar inesperadament la seva sortida una hora, de manera que vam tenir ocasió de passar encara una bona estona amb el Pare. Com que sabia com li

agradava al Pare que li expliquéssim detalls sobre el Santuari de Torreciutat, vaig suggerir a en César Ortiz-Echagüe que aprofités aquests moments per comentar al nostre fundador els plans sobre el retaule.

Apreciàrem de seguida en el seu rostre la contrarietat que suposava el retard de l'escultor. I quan en César va acabar l'explicació sobre la col·locació de les escenes, la resposta del Pare va ser contundent. Va dir que això no podia ser, que l'església no podia obrir-se al culte sense el retaule, perquè constituïa un element fonamental del temple, i que a més la col·locació de les escenes amb l'església oberta al culte resultaria difícilíssima i molt penosa. Va subratllar, finalment, que com que no s'havia de retardar l'obertura del Santuari, caldria emprar els mitjans perquè l'escultor, sense rebaixar la qualitat de la seva feina, avancés molt els terminis.

Quan el Pare va marxar, ens vam quedar amb la impressió que el problema que ens deixava plantejat era de difícil solució. Però, com en tantes altres ocasions, l'exigència del Pare -fonamentada en la fe- ens feia veure l'impossible com a possible. De seguida es van traçar els plans necessaris.

L'arquitecte Santiago Balcells^[6] fou una de les persones que es van encarregar eficaçment del seguiment de la feina, i així -conclou don Florencio-, *quan el Pare va tornar d'Amèrica, vam poder donar-li bones notícies sobre els progressos en el retaule de Torreciutat^[7].*

Taller de Josep Miret. Can Sallarés

1. Sant Andreu de la Barca

Quan ja havia passat uns dies a Castelldeusa, i sant Josepmaria estava ja més recuperat, va fer algunes sortides. La primera va ser al taller de l'escultor Josep Miret^[8], a

Sant Andreu de la Barca, on es llavorava l'alabastre i en el qual, a la vegada, en Joan Mayné^[9] feia el retaule de Torreciutat.

En César Ortiz-Echagüe era un dels que seguien directament el projecte de Torreciutat, i recorda que *en Manolo González-Simancas^[10] va fer servir tot el seu talent, els seus dots persuasius i la seva constància per aconseguir el que en aquella data [maig de 1974] ens semblava impossible. I en els mesos de juliol i agost s'havia donat un gran impuls al treball del retaule.*

Dos factors havien influït decisivament en aquest augment de ritme: s'havia aconseguit la col·laboració d'un altre escultor, el professor Coll^[11] de la facultat de Belles Arts de Barcelona, company d'en Mayné i amb el qual es va complementar molt bé; el segon encert va ser que el treball d'escultura

es fes al mateix taller on es treballava la pedra. El seu propietari, en Miret, estava realitzant el seu treball amb moltíssim entusiasme i, des que va tenir allà els escultors els apressava contínuament perquè donessin feina als picapedrers.

En alguna de les tertúlies li explicàrem al Pare aquestes notícies i notàrem que se sentia animat a fer una visita al taller d'en Miret. Sens dubte, el Pare volia assegurar-se que el nostre optimisme d'aquest moment tenia un fonament sòlid. Es va concretar la visita per al diumenge 22 de setembre.

Uns dies abans vaig avisar en Manolo González-Simancas que vingués a Barcelona i junts vam anar al taller de Sant Andreu de la Barca per concretar-ho tot amb en Miret. que va tenir una gran alegria i ens va prometre que ho tindria tot en la forma més visible que pogués. Vam

quedar que hi estaria ell sol i no els escultors, perquè el Pare pogués expressar la seva opinió amb més llibertat. Tot això passava un divendres i en Manolo va passar els dos dies al taller, preparant-ho tot.

Vam arribar amb el Pare a Sant Andreu de la Barca cap a les 11 del matí. Ens esperaven a l'entrada del taller en Miret i en Manolo. Havien fet una magnífica feina de preparació, ja que les naus estaven molt netes i, a més, havien col·locat, elevades, les tres escenes superiors i l'òcul envoltat d'àngels. Tota la resta del treball executat estava ordenat i fàcil de veure. A la zona de modelatge dels escultors una escena estava molt avançada: la Visitació de la Mare de Déu.

El Pare va fer una visita ràpida, fixant-se en tot, amb la seva mirada incisiva. Va fer pocs comentaris, però prou per adonar-nos que li agradava

molt la feina que s'estava fent; que les escenes servirien per a aquesta gran catequesi que ell desitjava que fos el retaule, i que, a més, el treball de modelatge portava un bon ritme i el taller tenia prou capacitat com per tirar endavant la talla de l'alabastre en el termini desitjat.

Va dedicar molt d'afecte a en Miret i li va agrair molt l'esforç per tenir-ho tot tan net i ben posat.

El que no vam saber llavors -i vam trigar molts mesos a saber-ho- és que tota aquesta escena la contemplava en Mayné, amagat en una entreplanta del taller.

En Manolo, abans de la visita, havia parlat amb els dos escultors, explicant-los les raons de delicadesa per les quals preferíem que ells no hi fossin presents. Ho van comprendre bé, però per a en Mayné va ser superior a les seves forces el desig de veure el Pare -que havia conegut a les

*tertúlies de Brafa el 1972-
contemplant l'obra de la seva vida.
Després, al cap dels mesos, quan ens
va revelar la seva 'entremaliadura'
ens va explicar la immensa alegria
que va sentir quan va comprovar que
al Pare li agradava la seva feina.*

*En el camí de tornada, després de dir
que li havia agradat tot el que havia
vist, va comentar que havíem de
resoldre bé el tema de les aurèoles i
que en la seva opinió, el millor seria
que fossin també d'alabastre. Li vaig
dir al Pare que en Manolo havia
portat una col·lecció molt bona de
fotografies dels grans retaules
aragonesos, on s'apreciaven bé les
diferents solucions que havien donat
al tema de les aurèoles, que, en la
majoria dels casos, eren metàl·liques.*

*Aquesta mateixa tarda vam estar
veient les fotos i, després d'examinar-
les detingudament, ens va dir que
podíem posar les aurèoles*

*metàl·liques, ben daurades. Afegí que no li importava gens rectificar; que no fóssim mai tossuts en les nostres opinions; al contrari, ens havia de donar alegria rectificar. Va dir: **Jo m'he equivocat moltes vegades i us asseguro que rectificar treu l'agror de l'ànima**^[12].*

No havia passat encara un any d'aquella visita, quan el Pare -durant la seva estada a Torreciutat, el maig de 1975- va poder contemplar el retaule pràcticament acabat, i definitivament instal·lat al Santuari. Era explicable la seva alegria, i la satisfacció nostra en veure com li va agradar tot el que s'havia fet^[13], -conclou don Florencio-

Aquest taller ja no existeix, ni tan sols les naus industrials. Actualment el terreny està ocupat per un gran edifici nou de Laboratoris ERN.

El Sant Crist de Torreciutat

L'endemà d'aquesta visita, el 23 de setembre de 1974, al matí, sant Josepmaria va anar a la casa de la Delegació de l'Opus Dei a Catalunya, al carrer dels Moneders 14.

Recorda l'Ignasi Forcada que sant Josepmaria *desitjava veure el crucifix de bronze daurat al foc que ens havien enviat de Roma feia tres anys, i que guardàvem embalat en una caixa molt gran a Barcelona fins que fos el moment d'enviar-lo a Torreciutat; aquest crucifix seria al retaule de l'altar del Santíssim de Torreciutat. N'hi hauria una rèplica a l'ermita que s'estava construint a Cavabianca^[14].* Era la contribució de sant Josepmaria a la construcció del santuari; ell mateix l'havia encarregat a un escultor romà i havia seguit molt de prop la feina.

Prepararem el crucifix -segueix l'Ignasi Forcada- en l'anomenat vestíbul de pedra de la casa de la

delegació, des del qual s'accedeix a l'oratori i des d'on arrenca una escala que va al primer pis de la casa. Sota el crucifix vam posar un vellut vermell. El crucifix és de mida natural.

*Només arribar, el Pare va voler veure pausadament el crucifix: el va mirar amb afecte i atenció primer des del mateix vestíbul, després va voler pujar uns quants graons per veure'l des de dalt. Mentre el mirava, es notava que el Pare estava resant. **Em commou**, crec que va dir i també **em fa molta devoció**. El Pare ja havia saludat el Senyor a l'oratori.*

A continuació passàrem tots a la sala d'estar. El Pare ens va dir que ens estiméssim molt nosaltres, que fóssim sincers.

Ens va parlar també de la preocupació que sabia que teníem pel finançament de les obres de Torreciutat i pel posterior manteniment d'aquesta obra

corporativa, preocupació que tenien en primer lloc els directors de la Comissió Regional. Parlant-nos d'aquesta preocupació el Pare ens va dir que estiguéssim serens, que el Senyor sempre donava més del que se li donava. Que, de tota manera, haviem de pensar en fórmules econòmiques per finançar el Santuari. **Torreciutat i també la Universitat de Navarra costen molts diners,** crec que va dir el Pare.

Va parlar llavors que abans d'arribar a Barcelona (ja de tornada d'Amèrica), havia vist a Madrid la pel·lícula de la tertúlia que va tenir a l'IESE el novembre de 1972 i que li havia agradat molt. El Pare lloava els empresaris quan ara tothom els denigrava. Però que el Senyor també els lloava a l'Evangelí. Amb molta gràcia ens va dir que podíem treure suc econòmic a aquesta pel·lícula.

Ens va parlar amb insistència i amb força de tenir i donar bona doctrina.

Tornant a parlar de Torreciutat ens va advertir que no esperéssim -quan s'inaugurés- multituds des del principi, però que a mesura que passessin els anys, hi aniria molta gent.

Van ser les 12 i resàrem l'àngelus amb el Pare. Vam seguir una estona més de tertúlia.

La tertúlia va acabar poc després. El Pare es va acomiadar del Senyor a l'oratori i va tornar a mirar el crucifix^[15].

En Frederic Armengol, que va ser-hi present, recorda que sant Josepmaria va besar les nafres del Crist amb gran devoció^[16].

Dr. Antoni Doménech Clarós.
Muntaner 406, pral 1a

Al matí del dissabte 28 de setembre de 1974, va anar a Barcelona perquè, abans de tornar a Roma, li fessin una revisió radiològica.

Va ser a la consulta del Dr. Antoni Doménech^[17] que era al carrer de Muntaner. Ara és el 406, llavors era el 406 bis.

A la casa del costat, l'actual número 402 de Muntaner -llavors 406- estava situat Carena, un centre de les dones de l'Opus Dei dedicat a labor apostòlica amb gent jove.

L'Àngels Domingo^[18], que freqüentava aquest centre, recorda: *Va ser en sortir del portal de la finca i trepitjar la vorera quan vaig veure com dos sacerdots sortien d'un cotxe fosc que s'acabava d'estacionar en l'estreta cantonada del carrer de Muntaner amb el carrer de Plató, al costat del portal de Carena. En escassos segons, em vaig trobar davant del Pare i en reconèixer-lo -*

només el coneixia de fotografies, però no personalment i feia anys que el desitjava conèixer- recordo la seva mirada acollidora i el seu gest de salutació afectuosa; no començarem cap diàleg amb el Pare, però sí que jo el vaig acompanyar amb la meua mirada fins que el vaig perdre de vista quan es va endinsar al portal número 406 bis, el següent de Carena^[19].

El Dr. Doménech Clarós relata: Vaig rebre el Pare a la clínica en tornar del primer viatge a Amèrica. La clínica és de radiodiagnòstic. Era un dissabte al matí, i no hi havia per tant visites. El Pare es va dirigir pel passadís fins a les sales de raigs. Va estar en ambdues habitacions, i es va canviar al vestidor-lavabo que hi ha entre totes dues^[20].

El retorn a Roma

En finalitzar la seva estada a Castelldeusa, van tornar a examinar-lo els metges i confirmaven que es

trobava molt millor, amb forces per pujar i baixar escales sense ajuda. El seu aspecte no era el d'una persona amb la salut deteriorada, però les xifres ho desmentien. La quantitat d'urea en sang i altres resultats de les anàlisis eren alarmants. Així ho van fer constar en l'informe: *La impressió d'aquest examen és el contrast entre un estat general acceptable i unes anàlisis francament patològiques*^[21].

Aquests dies de setembre de 1974 van ser la darrera vegada que sant Josepmaria va ser a Catalunya. Qui subscriu aquestes ratlles va estar amb ell els dissabtes 14, 21 i 28 de setembre, perquè vaig anar a tocar l'orgue en la cerimònia litúrgica de benedicció amb el Santíssim i cant de la Salve, que es fa habitualment en els centres de l'Opus Dei, i també el diumenge 29 de setembre, festa dels arcàngels sant Miquel, sant Gabriel i sant Rafael, uns dels patrons de l'Obra.

L'Amparo Zapatero, que estava a l'administració de Castelldaura, descriu aquells últims moments: *El dia 30, cap a les 10 del matí, va passar al menjador del Mas a acomiadar-se de nosaltres; de nou ens va agrair les nostres atencions i l'afecte amb què ho havíem fet. Va tornar a recordar-nos que reséssim per ell, i després de donar-nos la benedicció, va marxar. Una estona més tard rebérem uns caramels de part seva^[22].*

El 30 de setembre de 1974 tornà en avió a Roma. L'Alejandro Cantero els va acompanyar en aquell viatge.

L'endemà d'arribar a Roma, l'1 d'octubre de 1974, sant Josepmaria va aprovar el projecte d'Estatuts de l'Opus Dei, elaborat per la comissió tècnica presidida per don Álvaro, ja estudiat i revisat. Aquest text es va presentar a la Santa Seu en el moment de sol·licitar la nova configuració jurídica que es veia

adient per a l'Opus Dei. Aquests Estatuts van ser els mateixos, íntegrament, que va aprovar el Papa Joan Pau II el 28 de novembre de 1982, quan va erigir l'Opus Dei en prelatura personal^[23].

Només hi ha hagut un canvi - explicava don Álvaro-. El nostre Pare parlava de socis i associades de l'Obra, i el Papa ha dit que ara no són socis, sino fidels de la Prelatura^[24].

Fa il·lusió pensar que tot això es va acabar de perfilar en la taula d'aquella habitació de Castellaura.

Tal com havia anunciat en la seva estada a Amèrica, sant Josepmaria hi va tornar del 4 al 23 de febrer de 1975. Va ser a Veneçuela i Guatemala.

El 28 de març de 1975 va complir els seus cinquanta anys de sacerdocí, que celebrà en la intimitat, sense cap solemnitat. El dia abans, Dijous Sant,

fent oració en veu alta davant el Santíssim deia: ***Que m'ajudeu a donar gràcies a nostre Senyor per aquest cúmulo immens, enorme, de favors, de providències, d'afecte..., de cops!, que també són afecte i providència. Senyor, augmenteu-nos la fe! (...) Al cap de cinquanta anys, estic com un nen que balboteja. Estic començant, recomençant, en cada jornada. I així fins al final dels dies que em quedin: sempre recomençant***^[25].

Dos mesos més tard va realitzar el darrer viatge fora de Roma. Del 23 al 26 de maig de 1975 va visitar el Santuari de Torreciutat, ja pràcticament acabat, aturant-se llargues estones de pregària davant la imatge de la Mare de Déu. El dia 24 va consagrar l'altar major, el darrer altar que va consagrar en la seva vida. En veure el santuari i el conjunt d'edificis, construïts en maó, va

comentar: *Amb material humil, de la terra, heu fet material diví*^[26].

Va morir sobtadament a Roma el 26 de juny de 1975. Des de feia anys oferia la vida per l'Església i pel Sant Pare. En aquell moment l'Opus Dei s'havia estès pels cinc continents, i comptava amb més de 60.000 membres de més de 80 nacionalitats. El seu cos reposa a l'Església Prelatícia de Santa Maria de la Pau, a la seu central de la Prelatura de l'Opus Dei. Viale Bruno Buozzi 75, Roma.

El Sant Pare Joan Pau II canonitzà el fundador de l'Opus Dei a la plaça de Sant Pere del Vaticà el 6 d'octubre de 2002. La seva festa litúrgica se celebra el 26 de juny.

[1] AGP, biblioteca, P04, 1974-II, p. 498.

[2] Frederic Armengol i Pubill (1941-). Economista, expert en decoració, i en aquells moments director de l'oficina d'informació de l'Obra a Catalunya.

[3] Joan Juventeny i Vergés (1941-). Aparellador. En aquell moment treballava en el manteniment d'edificis. Després de realitzar els estudis corresponents, fou ordenat sacerdot el 1987.

[4] Records d'en César Ortiz-Echagüe. AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.

[5] AVP-III, p. 737.

[6] Santiago Balcells i Gorina (1913-2007). Arquitecte. Amb una àmplia experiència en el sector, en destaquen els edificis del Banc Comercial Transatlàntic (1957-60) i, en col·laboració amb Francesc Mitjans Miró (1909-2006), del Banc Sabadell-Atlàntic (1966-69) de Barcelona. Tenia fama de bon

director d'obra, que acabava sempre els seus encàrrecs en la data prevista.

^[7] Records d'en Florencio Sánchez Bella. AGP, sèrie A.5, leg. 244, carp. 1, exp. 1.

^[8] Josep Miret i Llopart (1908-1979). Escultor que tenia una empresa de treball del marbre. És l'autor de moltes escultures de Barcelona, entre d'altres, la imatge del Sagrat Cor que hi ha al cim de l'església del Tibidabo.

^[9] Joan Mayné i Torras (1928-2016). Escultor. Doctor en Belles Arts. Catedràtic d'escultura a la Facultat de Belles Arts de Barcelona, de la qual també va ser director. S'ha especialitzat en escultura religiosa.

^[10] Manuel González-Simancas Lacasa (1923-2015). Arquitecte. Va coordinar la construcció del retaule i

la restauració de la imatge de la Mare de Déu de Torreciutat.

[¹¹] Jaume Coll i Puig (1937-2015).
Company de carrera d'en Joan Mayné, i també com ell catedràtic d'escultura a la Facultat de Belles Arts de Barcelona.

[¹²] Records d'en César Ortiz-Echagüe.
AGP, sèrie A.5, leg. 234, carp. 3, exp. 1.

[¹³] Records d'en Florencio Sánchez Bella. AGP, sèrie A.5, leg. 244, carp. 1, exp. 1.

[¹⁴] Records de l'Ignasi Forcada. AGP, sèrie A.5, leg. 324, carp. 1, exp. 1.

[¹⁵] Ibid.

[¹⁶] Conversa amb en Frederic Armengol. Agost 2014.

[¹⁷] Antoni Doménech Clarós (1927-).
Metge radiòleg.

[18] Àngels Domingo Roget (1958-).
Pedagoga.

[19] Records de l'Àngels Domingo.
Escrits el 30.09.2012. DC, A-04.

[20] Records de l'Antoni Doménech
Clarós. Escrits el 29.07.1979. DC,
A-03.

[21] Informe mèdic. AGP, sèrie A.1, leg.
32, carp. 2.

[22] Records de l'Amparo Zapatero.
AGP, sèrie A.5, leg. 1371, carp. 1, exp.
61.

[23] AVP-III, pp. 738-739.

[24] Don Álvaro. Notes d'una reunió
familiar. 28.11.1982. AGP, biblioteca,
P01, 1982, p. 1305.

[25] Sant Josepmaria. Oració personal.
27.03.1975. AGP, biblioteca, P01,
1975, p. 809.

[26] AGP, biblioteca, P01, 1975, p. 819.

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
opusdei.org/ca-es/article/1974-darrera-
estada-a-catalunya/](https://opusdei.org/ca-es/article/1974-darrera-
estada-a-catalunya/) (20/03/2026)